

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЗАПОРІЗЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ» ЗАПОРІЗЬКОЇ
ОБЛАСНОЇ РАДИ**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Науково-методичною радою

КЗ «Запорізький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти» ЗОР

Протокол № 1 в м. 22.01.2026 року

В. Голови науково-методичної ради

Людмила ЧЕРНІКОВА

ПРОГРАМА

**підвищення кваліфікації вчителів загальної середньої освіти,
які впроваджують Державний стандарт базової середньої освіти**

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ В БАЗОВІЙ СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ:

ПРИНЦИПИ, ПРАКТИКА, ПІДТРИМКА

Запоріжжя, 2026 рік

Розробники програми:

Авдєєва Світлана Олександрівна, старший викладач кафедри менеджменту, психології та інклюзивної освіти КЗ “ЗОІППО” ЗОР.

Мінакова Ірина Валентинівна, старший викладач кафедри менеджменту, психології та інклюзивної освіти КЗ “ЗОІППО” ЗОР.

Напрямок підвищення кваліфікації: Особливості впровадження інклюзивного навчання та реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти.

Розроблено на основі типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (тема 2.3), затверджено наказом МОН України від 12.10.2022, № 904).

https://rada.info/upload/users_files/44950214/201728af13d92460d8ed85c99c33c4c2.pdf

Термін дії програми: 22.01.2026-31.12.2028.

Рецензенти:

Сібіль Олена Іванівна, доцент кафедри суспільно-гуманітарної освіти та педагогіки виховання, кандидат педагогічних наук;

Собакар Олена Олександрівна, заступник директора Запорізької гімназії №76 Запорізької міської ради

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Курс України на європейську інтеграцію вимагає перегляду пріоритетів державної політики у сфері освіти, зокрема впровадження таких підходів до навчання дітей з особливими освітніми потребами, які базувались на засадах рівних можливостей та доступу до якісної освіти. Втім, повномасштабна війна в Україні внесла корективи в освіту всіх здобувачів. Частина сімей залишилась без домівок, діти проживають у різних регіонах України, країнах, в умовах тимчасового прихистку. Сотні шкіл зруйновано. Однак, заклади освіти маю швидко пристосовуватися до індивідуальних потреб дітей та адаптовувати діяльність до викликів, пов'язаних із безпекою, воєнним станом, руйнуваннями інфраструктури, вимушеним переміщенням громадян на безпечні території, тощо.

З огляду на зазначене, значно розширюється розуміння поняття «діти з особливими освітніми потребами», який стосується більшості учнів з огляду на пережитий травматичний досвід, освітні втрати, порушення емоційно-вольової сфери, труднощі соціальної адаптації, зниження мотивації до навчання та потребу в додатковій психолого-педагогічній підтримці. Освітняни мають навчитися мислити і діяти по-іншому, адже кількість дітей, які потребують особливої уваги, підтримки та гнучких освітніх рішень, постійно зростає, тоді як часу на пошук ефективних інструментів практично немає.

У зв'язку із цим увиразнюється потреба створення в закладі загальної середньої освіти безпечного, безбар'єрного, інклюзивного середовища для організації інклюзивного навчання. Реалізація цього можлива за умови розроблення системи роботи із задоволення освітніх потреб учнів/-ць з особливими освітніми потребами та наявності висококваліфікованих педагогічних працівників, здатних організувати освітній процес на засадах суб'єктності та здійснювати супровід і підтримку цій категорії здобувачів освіти в партнерстві з усіма учасниками освітнього процесу.

Цільова аудиторія: вчителі закладів загальної середньої освіти, які впроваджують Державний стандарт базової середньої освіти (7-9 клас) та вчителі 10 класів пілотних закладів освіти.

Обсяг (тривалість) навчання: 15 годин (0,5 кредитів ЄКТС).

Особливості реалізації програми:

Програма тренінгу побудована на засадах системності, практичної спрямованості та активної участі педагогів, що забезпечує цілісне поєднання сучасних наукових підходів до професійного розвитку вчителя нової української школи із реальними потребами освітньої практики. Для досягнення мети програми застосовуються активні та інтерактивні методи навчання: дискусії, міні-лекції, робота з кейсами, відпрацювання професійних умінь у практичних вправах. Це сприяє розвитку нових знань, критичному осмисленню наявного досвіду роботи та формуванню власних стратегій професійного зростання.

Освітній дистанційний процес реалізується у форматі online-вебінарів, під час яких розглядаються сучасні виклики в освіті, нормативно-правові засади професійного розвитку педагога, тенденції розвитку педагогічної науки та успішні практики рефлексії, коучингу, самоаналізу тощо.

Учасники отримують можливість взаємодіяти, ставити запитання, працювати в групах і обговорювати реальні професійні ситуації.

Час проведення вебінарів є гнучким та узгоджується з учасниками тренінгу. На вебінарах обов'язково обговорюються особливості виконання залікової роботи. За необхідності викладачами надаються групові чи індивідуальні уточнюючі консультації.

Усі навчальні матеріали тренінгу (презентації, теоретичні матеріали, покликання на відеозаписи вебінарів тощо) розміщуються на дистанційній навчальній платформі, які учасники тренінгу опрацьовують асинхронно в зручний час.

Залікова робота виконується асинхронно у зручний для учасника тренінгу час. Виконання залікової роботи сприятиме закріпленню знань теоретичної частини тренінгу, щільно пов'язане з реаліями професійної діяльності учасників та зорієнтовано на вдосконалення актуального практичного досвіду роботи. Для зручності виконання завдання пропонуватимуться шаблони, алгоритми, зразки, докладні інструкції, які також розміщуються на платформі.

Для проходження тренінгу у дистанційному форматі необхідно мати персональний комп'ютер (ноутбук) з актуальним програмним забезпеченням та стабільний та високошвидкісний доступ до мережі Інтернет, програма відеоконференцій Zoom.

Форма навчання: інституційна (дистанційна)

Мета підвищення кваліфікації: розвиток професійних компетентностей педагогів щодо забезпечення в освітньому середовищі сприятливих умов для кожного учня залежно від його індивідуальних потреб, можливостей та інтересів.

Основні завдання підвищення кваліфікації:

- Сформувані вміння (навички) забезпечувати педагогічну підтримку осіб з особливими освітніми потребами; здійснювати необхідні адаптації/модифікації в освітньому процесі залежно від потреб і можливостей дитини.

Перелік професійних компетентностей, що розвиваються:

В1. Інклюзивна компетентність

В1.1 Здатність створювати умови, які забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища.

В1.2. Здатність до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами. В1.3. Здатність забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного здобувача освіти з урахуванням вікових та інших індивідуальних особливостей.

В2. Здоров'язбережувальна компетентність

В2.1. Здатність організувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології під час освітнього процесу.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

За результатами навчання слухачі *оволодіють знаннями* щодо сучасних

підходів до організації інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти; інструментів забезпечення інклюзивного навчання; принципи і стратегії універсального дизайну в сфері освіти і розумного пристосування; принципи, форми та методи ефективної підтримки осіб з особливими освітніми потребами; види адаптацій/модифікацій в освітньому процесі, зумовлених особливими освітніми потребами учнів; ознаки безпечного освітнього середовища.

Набудуть (вдосконалять) уміння, навички та способи діяльності стосовно: застосування сучасних підходів до організації інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти; використовувати інструменти забезпечення інклюзивного навчання в освітньому процесі, застосовувати принципи і стратегії універсального дизайну в сфері освіти і розумного пристосування для забезпечення доступності (фізичної, інформаційної тощо) здобуття освіти, забезпечувати педагогічну підтримку осіб з особливими освітніми потребами, здійснювати необхідні адаптації/модифікації в освітньому процесі відповідно до особливих освітніх потреб учнів, організувати освітній простір безпечно та з урахуванням особливостей, потреб і можливостей учнів.

Диспозиції (цінності, ставлення): орієнтованість на професійне зростання з проблеми навчання й виховання учнів з особливими освітніми потребами в умовах закладу освіти з інклюзивним навчанням; ціннісне ставлення до інклюзивної освіти; поцінування людської гідності та прав дитини; визнання важливості однакової уваги до всіх дітей, роботи з ними, незалежно від їхньої національності, віку, мови, особливостей розвитку та поведінки, походження та місця проживання.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Практична складова тренінгової програми передбачає практичне виконання однієї залікової роботи, , що виконується учасниками після завершення навчання.

Оцінювання здійснюється відповідно до компетентнісного підходу і включає визначення ступеня сформованості професійних компетентностей, передбачених програмою.

Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації:

Сертифікат про підвищення кваліфікації встановленого зразка.

Вартість: 500 грн. за умови наповненості групи 15 осіб.

Умови отримання документу про підвищення кваліфікації:

Учасник отримує документ про підвищення кваліфікації за умови успішного виконання залікової роботи (оцінка не менше 60 балів із 100), що підтверджує досягнення визначених результатів навчання та опанування змісту програми.

Матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу:

Для дистанційного навчання: комп'ютерна техніка (комп'ютер, веб-камера, мікрофон або ноутбук), доступ до швидкісного Інтернету, дистанційна платформа КЗ «ЗОППО» ЗОР <https://ele.zp.ua/training>, програма відеоконференцій Zoom.

Навчально-тематичний план

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Разом
МОДУЛЬ 1. Професійний розвиток педагогів як складник інклюзивної культури					
<i>Організаційно-настановні питання</i>					
Тема 1.1. Педагог як провайдер інклюзивної культури	1	2			3
Тема 1.2. Культура спільного викладання	1	2	1	1	5
Разом за модулем	2	4	1	1	8
МОДУЛЬ 2. Основні стратегії роботи на уроці з дітьми з особливими освітніми потребами					
Тема 2.1. Рівні підтримки дитини з особливими освітніми потребами	1	2			3
Тема 2.2. Команда психолого-педагогічної підтримки дитини з особливими освітніми потребами. <i>Рефлексія (підсумковий захід)</i>	1	2		1	4
Разом за модулем	2	4		1	7
Усього	4	8	1	2	15

ЗМІСТ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Модуль 1. Професійний розвиток педагогів як складник інклюзивної культури

Настановне заняття

Зміст

Роз'яснення щодо взаємодії та комунікації, співпраці учасників тренінгу, структури та матеріалів тренінгу на електронній платформі, підтримки підвищення кваліфікації, особливостей розкладу та проведення занять, вимоги до контролю тощо. Ознайомлення з можливостями комунікації під час тренінгу. Заповнення анкети щодо публікації конфіденційних даних, створення портфоліо групи.

Тема 1. Педагог як провайдер інклюзивної культури

Зміст

Інклюзивна культура закладу освіти. Поняття інклюзії та інклюзивної культури. Інклюзія у період кризи: як зберегти людяність. Спільні цінності, які об'єднують команду педагогів.

Професійна готовність педагога до роботи в інклюзивному середовищі. Модель професійної компетентності педагога з акцентом на інклюзію. Культура інклюзивного спілкування.

Тема 2. Культура спільного викладання

Зміст

Командна взаємодія в інклюзивному середовищі. Ролі педагогів, асистента вчителя, команди супроводу. Взаємодія «педагог – психолог – батьки». Етична та ефективна комунікація. Культура взаємопідтримки у педагогічному колективі.

Значення, сутність та моделі спільного викладання. Форми спільного викладання.

Модуль 2. Основні стратегії роботи на уроці з дітьми з особливими освітніми потребами

Тема 1. Рівні підтримки дитини з особливими освітніми потребами)

Зміст

Категорії особливих освітніх потреб. Визначення особливих освітніх потреб. Розпізнавання ознак особливих освітніх потреб. Вплив особливих освітніх потреб на навчання та соціалізацію дітей. Рівні підтримки дитини з особливими освітніми потребами.

Тема 2. Команда психолого-педагогічної підтримки дитини з особливими освітніми потребами

Зміст

Робота в команді супроводу. Участь вчителя та асистента вчителя у складанні індивідуальної програми розвитку. Особливості адаптації та модифікації змісту

навчального матеріалу для дітей з особливими освітніми потребами. Оцінювання дітей з особливими освітніми потребами.

Самостійна робота

Ознайомитися з матеріалами теми і дати відповіді на такі питання:

1. Скільки існує рівнів підтримки дитини з особливими освітніми потребами.
2. Які категорії особливих освітніх потреб існує.
3. У чому відмінність між адаптацією та модифікацією навчального матеріалу?
4. Хто входить у команду супроводу дитини з особливими освітніми потребами?

Контрольний захід: залікова робота

Із запропонованих учасникам кейсів обрати один та виконати завдання, згідно вимог.

Критерії оцінювання залікової роботи:

100 балів – залікова робота виконана правильно та у повному обсязі відповідає поставленому завданню;

80-99 балів – залікова робота повністю відповідає поставленому завданню, містить незначні помилки;

60-79 балів – залікова робота виконана відповідно до поставленого завдання, але містить суттєві помилки;

30-59 – завдання залікової роботи виконане частково і містить суттєві помилки;

1-29 – залікова робота взагалі не відповідає поставленому завданню;

0 – залікова робота не виконана.

Підведення підсумків. Рефлексія

Зміст

Мозковий штурм: оцінити навчальний процес тренінгу, виокремити ключові моменти, які учасники вважають найбільш корисними за такими питаннями:

Рефлексія в діалозі: стимулювати глибоке осмислення матеріалу під час обговорення.

Аналізування проблемних ситуацій: оцінювання ситуацій, які можуть виникнути під час впровадження нових звичок.

Самооцінювання та цілі на майбутнє.

Підбиття підсумків і визначення подальших кроків.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові документи

1. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова КМУ від 30.09.2020 року № 898.
URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/pdf
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. К.: МОН України. Рішення колегії МОН України від 27.10.2016.
URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainskashkola-compressed.pdf> (Дата звернення: 04.12.25 р.)
3. Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі. Указ Президента України від 25 травня 2020 року № 195/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195/2020#Text>
4. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти». Затверджено наказом МОН України від 29.08.2025 № 125.
URL: https://osvita.ua/doc/files/news/929/92993/646-ilovepdf_merged_1.p
5. Про організацію освітнього процесу осіб з особливими освітніми потребами у 2024/2025 навчальному році. Лист МОН України від 03.09.2024 № 6/679-24 URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/66d/977/7c4/66d9777c4fa3c4321_96635.pdf
6. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року. Розпорядження КМУ від 14.12.2016 № 988-р URL: <https://www.kmu.gov.ua/nPPopas/249613934>
7. Рівні підтримки в освітньому процесі осіб з особливими освітніми потребами в інклюзивних класах закладів загальної середньої освіти. URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Dodatok-3.pdf?fbclid=IwAR3jXeCt3JHUBet4Np0CODA_J-NbhBdBWIDKcxFgI115PYDTxGo6kWm7ulo

Основна література

1. Довідник безбар’єрності. Проект “безбар’єрність” URL: <https://bf.in.ua/>
2. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. (2023). Інклюзія: покроково для педагогів: навчально-методичний посібник (Серія «Інклюзивна освіта»). Київ, 2023. – 232 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/739317/1/Kolupaeva.Taranchenko.Inclusia.Pokrokov.pdf>
3. Марковська М. Що з інклюзивною освітою під час війни.
URL: <https://nus.org.ua/articles/shho-z-inklyuzyvnoyu-osvitoyu-v-ukrayini-pid-chas-vijny/>
4. Соболева Н. Методичні рекомендації щодо організації практичної роботи зі здобувачами освіти з інтелектуальними труднощами в умовах інклюзивного навчання, спрямовані на допомогу педагогічним працівникам команд супроводу осіб з особливими освітніми потребами закладів дошкільної та загальної середньої освіти. УІРО. 2024. 24 с.

URL: <https://uied.org.ua/2024/09/12246/>

5. Шевчук Л., Заплотинська О., Дроздик Л., Войцеховська І. Впроваджуємо інклюзію в закладі освіти. Методичний посібник. Державна служба якості освіти України, 2023. 86 с.

URL: https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/09/Inclusion_zaklad_osvity_SQE-SURGe_2023.pdf

6. Цифровий учитель: путівник для професійного зростання /укладачі: Ю. Ковальчук, І. Круть, О. Федоренко. Київ : ЮНЕСКО, 2024. 88 с. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/933/93338/cyfrovyj_uchytel_putivnyk_dlya_profesij.pdf

Додаткові джерела

7. Український інститут розвитку освіти. Освітні ресурси.

URL: <https://uied.org.ua/navchayemosya-bez-kordoniv/osvitni-resursy/>

8. Український інститут розвитку освіти. Психологічна підтримка. 2023 р.

URL: <https://uied.org.ua/navchayemosya-bez-kordoniv/psychologichna-pidtrymka/>